

Meetinstrumenten in de beeldend therapeutische praktijk

Inventariserend onderzoek naar meetinstrumenten
binnen de beeldend therapeutische praktijk
en onderzoek naar beeldende therapie

Samenvatting afstudeer-
onderzoek in samenwerking met:

Meetinstrumenten in de beeldend therapeutische praktijk

Inventariserend onderzoek naar meetinstrumenten binnen de beeldend therapeutische praktijk en binnen onderzoek naar beeldende therapie.

Femke Annemans¹, Silke Claessens¹, Susan van Hooren^{1,2} & Ingrid Péntzes^{1,2}

¹Zuyd Hogeschool, ²KenVaK

Introductie

Zorgverzekeraars, managers en vaak ook cliënten, vragen steeds meer om aantoonbare bewijzen van het effect van een vaktherapeutische behandeling. Hierdoor wordt het evidence based werken binnen vaktherapie steeds belangrijker. Deze evidence kan verkregen worden door het inzetten van meetinstrumenten. Om zicht te krijgen op de huidige situatie met betrekking tot meetinstrumenten binnen de beeldend therapeutische praktijk, nam KenVaK (Lectoraat Kennisontwikkeling Vaktherapieën) het initiatief om twee vierdejaars studenten van Zuyd Hogeschool een inventariserend onderzoek uit te laten voeren naar de inzet van meetinstrumenten in de beeldend therapeutische praktijk en in onderzoek naar beeldende therapie. Dit draagt bij aan de verdere ontwikkeling van Evidence Based Practice (EBP) en Practice Based Evidence (PBE) binnen de beeldende therapie.

Voor het onderzoek is de volgende vraagstelling met bijbehorende deelvragen opgesteld:

Welke meetinstrumenten worden er binnen de beeldende therapie in eerste- en tweedelijns GGZ instellingen, in speciaal onderwijs en in onderzoek naar beeldende therapie in Nederland gebruikt?

Deelvragen:

- *Met welk doel worden meetinstrumenten ingezet door beeldende therapeuten?*
- *Wat zijn de belemmerende en bevorderende factoren voor het inzetten van meetinstrumenten?*
- *Welke behoeften geven beeldend therapeuten aan met betrekking tot het gebruik van meetinstrumenten?*

In de enquête zijn beeldend therapeuten bevraagd naar kennis op het gebied van meetinstrumenten, gevolgde trainingen, het inzetten van meetinstrumenten en de behoeften naar ontwikkeling op het gebied van meetinstrumenten. De enquête was zowel gericht op beeldend therapeutische meetinstrumenten zoals de Diagnostic Drawing Series (DDS), als algemeen psychologische meetinstrumenten zoals de Brief Symptom Inventory (BSI). Tevens zijn de meetinstrumenten meegenomen die door beeldend therapeuten zelf ontwikkeld zijn of afgeleid zijn van bestaande meetinstrumenten. In deze samenvatting van het onderzoek wordt een beknopte weergave gegeven van de belangrijkste bevindingen. Hierin wordt ingegaan op het inzetten van meetinstrumenten in de praktijk.

Onderzoeksmethode

De inventarisatie is uitgevoerd door middel van een digitale enquête onder beeldend therapeuten. In de enquête zijn 9 beeldend therapeutische meetinstrumenten en 12 algemeen psychologische meetinstrumenten opgenomen die door middel van een literatuurstudie geïnventariseerd zijn. De RS-index is in dit onderzoek met de oude benaming opgenomen, recent onderzoek naar de Emerging Body Language (EBL) methode heeft echter 3 verschillende meetinstrumenten weten te onderscheiden (Rutten-Saris, persoonlijke communicatie, 25 maart 2014).

Om een duidelijk beeld te vormen van de huidige situatie van het gebruik van meetinstrumenten was het van belang om een grote groep beeldend therapeuten te kunnen benaderen. De enquête is verspreid via de nieuwsflits van de Nederlandse Vereniging voor Beeldende Therapie (NVBT), daarnaast is gebruik gemaakt van professionele netwerken en social media. De benaderde onderzoekspopulatie bedraagt meer dan 692 beeldend therapeuten in Nederland. Hiervan zijn 125 ingevulde enquêtes gebruikt kunnen worden voor analyse (<18%). De verzamelde data zijn verwerkt door middel van Statistical Package for the Social Sciences (SPSS).

Resultaten

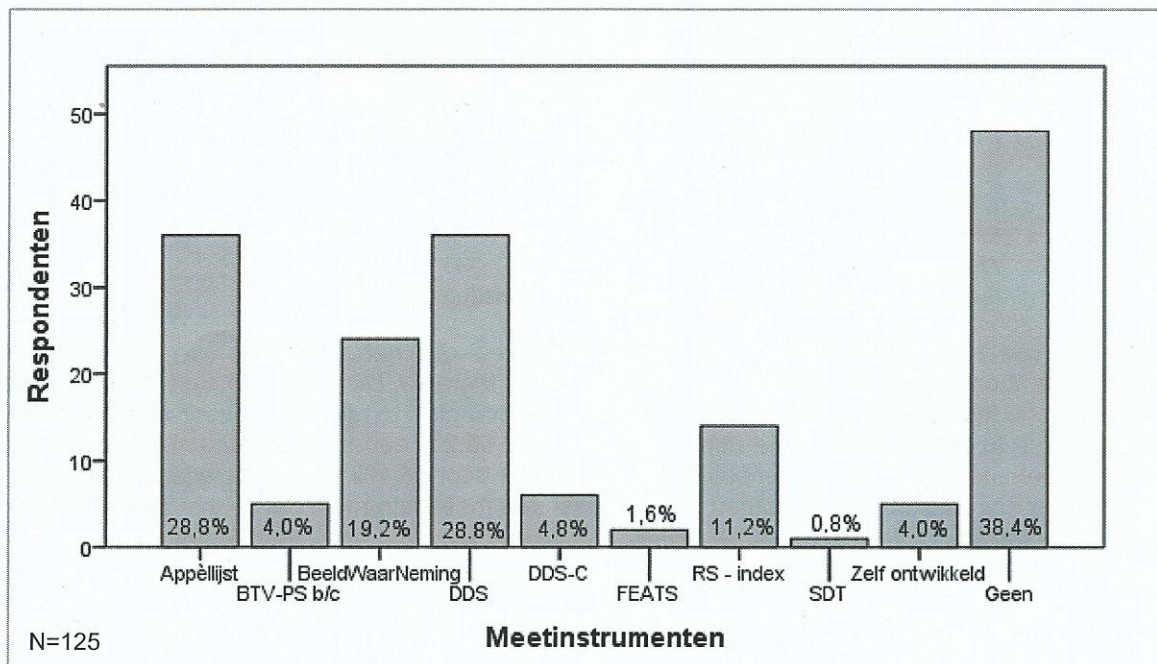
Onderzoekspopulatie

Beeldend therapeuten zijn met verschillende doelgroepen en in verschillende werksettingen werkzaam, wat zorgt voor overlappingen in de resultaten. De doelgroep waarmee de meeste beeldend therapeuten (76,0%) werkzaam zijn, is volwassenen. Met de doelgroep kinderen is 48,8% werkzaam en met ouderen 19,2%. Er is te zien dat "GGZ instellingen" het meest genoemd wordt door beeldend

therapeuten (50,0%) als huidige werksetting. Daarnaast werkt 27,5% in een eigen praktijk en is 19,2% werkzaam in de kind- en jeugdzorg. De werkzaamheid per week is bij grootste groep (51,6%) van de beeldend therapeuten tussen de 15 en 25 uur. Er is 51,6% van de beeldend therapeuten tussen de 15 en 25 uur per week werkzaam. De grootste groep, (48,8%) heeft minder dan 10 jaar werkervaring.

Analyse

61,6% van de beeldend therapeuten zet een beeldend therapeutische meetinstrument in. De algemeen psychologische meetinstrumenten worden door 25,6% van de beeldend therapeuten gebruikt. In figuur 1 is te zien welke beeldend therapeutische meetinstrumenten worden gebruikt door beeldend therapeuten. De beeldend therapeutische meetinstrumenten die het meest gebruikt worden zijn: Appèllijst (46,8%), BeeldWaarNeming (31,2%), DDS (46,8%) en RS-index (18,2%).

Figuur 1

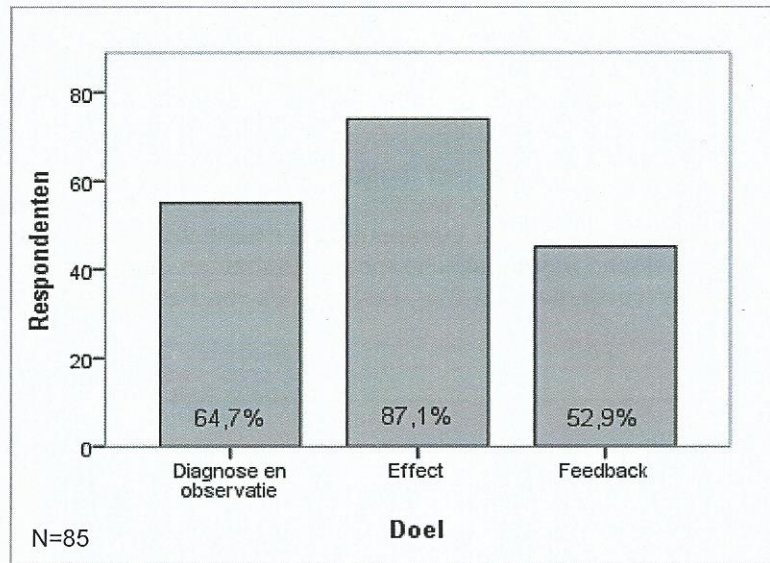
Frequentie van het gebruik van beeldend therapeutische meetinstrumenten

Een meetinstrument kan ingezet worden voor verschillende doeleinden. Opvallend is dat de meetinstrumenten niet altijd worden ingezet voor het doel waarvoor ze ontwikkeld zijn. Van de 125 beeldend therapeuten zetten 52 beeldend therapeuten (41,6%) een meetinstrument in ten behoeve van diagnose en observatie. Deze 52 beeldend therapeuten zetten voornamelijk de volgende beeldend therapeutische meetinstrumenten in: Appèllijst (44,4%), Beeldwaarneming (23,5%) en DDS (48,1%). Voor het doel effectmeting zet eveneens 41,6% een meetinstrumenten in, de volgende beeldend therapeutische meetinstrumenten worden hiervoor het meest ingezet: Appèllijst (21,2%), BeeldWaarNeming (19,2%), DDS (21,2%) en zelf ontwikkeld meetinstrument (17,3%). Opvallend hieraan is dat de behoefte naar een meetinstrument dat het effect van de therapie vastlegt zo groot is, dat men zelf een meetinstrument ontwikkelt om een effect vast te kunnen leggen. Ten behoeve van feedback voor de cliënt wordt door 47 beeldend therapeuten (37,6%) een meetinstrument gebruikt, de Appèllijst (21,3%), BeeldWaarNeming (27,7%) en DDS (21,3%) worden hier voornamelijk voor ingezet.

Verdere ontwikkeling

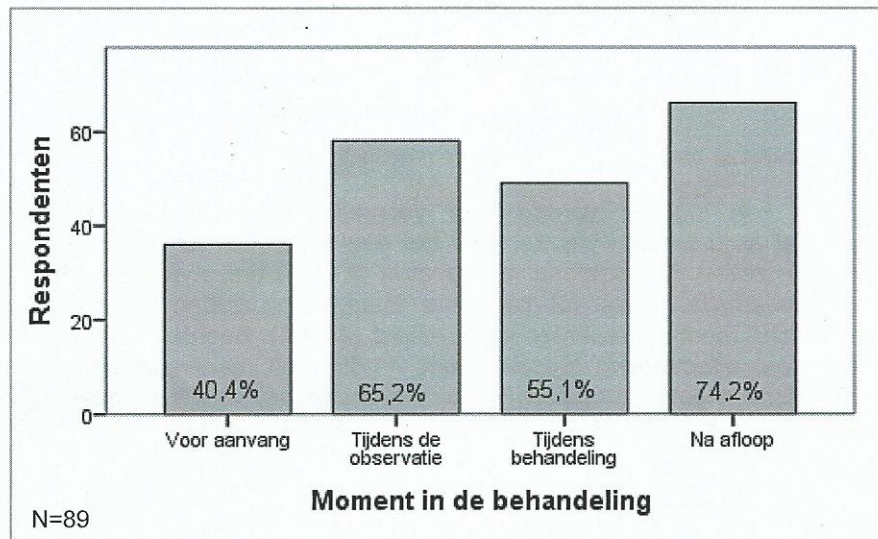
De beeldend therapeuten die deelnamen aan de enquête werden bevraagd naar behoeften voor mogelijke verdere ontwikkeling op het gebied van meetinstrumenten. Er gaven 88 respondenten (70,4%) aan dat het hun ontbreekt aan een bruikbaar meetinstrument.

In figuur 2 is te zien dat er 85 respondenten (68,0%) aangaven een bruikbaar meetinstrument te missen voor een bepaald doel. Er wordt voor het doel diagnose en observatie door 64,7% van deze 85 beeldend therapeuten een bruikbaar meetinstrument gemist. Voor het doel effectmeting geven de meeste beeldend therapeuten (87,1%) aan een meetinstrument te missen. En tot slot geeft 52,9% van de beeldend therapeuten aan een meetinstrument, voor het doel feedback voor cliënten, te missen.

Figuur 2
Frequentie ontbreken van een bruikbaar meetinstrument: doel

Er zijn 89 beeldend therapeuten (71,2%) die aangeven dat het voor hen aan een bruikbaar meetinstrument ontbreekt voor een bepaald moment in de therapie. Dit is terug te zien in figuur 3. Van de 89 beeldend therapeuten geeft 40,4% aan een meetinstrument te missen om voor aanvang van de behandeling in te zetten. Tijdens de observatie fase zou 65,2% een meetinstrument willen inzetten. Tijdens de behandeling wordt een meetinstrument gemist door 55,1% van de beeldend therapeuten. De grootste groep beeldend therapeuten (74,2%) mist een meetinstrument dat is in te zetten na afloop van de behandeling.

Figuur 3
Frequentie voor welk moment een meetinstrument mist

Opvallend is dat er door veel beeldend therapeuten dubbele antwoorden zijn gegeven voor het doel en het moment waarvoor een meetinstrument mist, dit toont aan dat er behoefte is aan een meetinstrument dat multi-inzetbaar is of meerdere meetinstrumenten die voor specifieke doelen kunnen worden ingezet.

Conclusie

Ondanks dat de resultaten vanwege de relatief lage respons (<18%) niet representatief zijn voor alle Nederlandse beeldend therapeuten, geven ze wel een duidelijke tendens aan. Beeldend therapeuten maken voornamelijk gebruik van beeldend therapeutische meetinstrumenten en in mindere maten ook

algemeen psychologische meetinstrumenten. Tevens worden er veel verschillende meetinstrumenten ingezet door beeldend therapeuten, waaronder ook zelf ontwikkelde meetinstrumenten.

Over het gehele onderzoek kan er geconcludeerd worden dat het gebruik en de ontwikkeling op het gebied van meetinstrumenten een actueel thema in de zorg is. Er is nog veel werk te verzetten in het doen van onderzoek en het scholen van beeldend therapeuten.

Voor verder informatie wordt er door verwezen naar de afstudeerscriptie: Meetinstrumenten in de beeldend therapeutische praktijk; Inventariserend onderzoek naar meetinstrumenten binnen de beeldend therapeutische praktijk en onderzoek naar beeldende therapie door F.M.J. Annemans en S. Claessens. Heeft u verder nog vragen, dan kunt u contact opnemen via: femkeannemans@gmail.com en silke_claessens@live.nl